

Matvælaráðuneytið
Borgartúni 26
105 Reykjavík

Selfossi, 24. febrúar 2022

Efni: Umsögn um drög að tillögu til þingsályktunar um matvælastefnu til ársins 2040.

Matvælaráðuneytið birti í samráðsgátt stjórnvalda þann 10. febrúar sl. tillögu til þingsályktunar um matvælastefnu til ársins 2040 og óskaði eftir umsögnum um efni tillögunnar. Umsagnarfrestur var veittur til 24. febrúar 2023.

Auðhumla svf., sem er samvinnufélag tæplega 500 mjólkurframleiðenda á Íslandi, hefur tekið umrædda tillögu til skoðunar og verður hér gerð grein fyrir sjónarmiðum félagsins.

Auðhumla svf. fagnar því að ráðuneytið leggi loks fram tillögu til þingsályktunar um heildstæða matvælastefnu til ársins 2040 og samhliða því sérstaka landbúnaðarstefnu til sama tíma. Líta má á þessi framlögðu stefnuplögg sem gott fyrsta skref í þessa átt og verður gefin sérstök umsögn um framlagða tillögu til þingsályktunar um landbúnaðarstefnuna samhliða þessari umsögn um matvælastefnuna.

Í upphafi er rétt að hrósa því sem vel er gert í þessari tillögu um matvælastefnu að álit Auðhumlu svf. því skal fagna að í stefnunni sé sérstaklega talað um fæðuöryggi þjóðarinnar og ekki síður matvælaöryggi sem er vissluenga skylt en þó alls ekki það sama. Að mati Auðhumlu svf. eru þessir tveir þættir grundvallaratriði matvælastefnunnar og því miður hafa atburðir síðustu missera, s.s. heimsfaraldur og stríð í Úkraínu, minnt okkur á að það er ekki sjálfsagt mál að hafa næga fæðu á borðum og því síður af þeim gæðum sem íslenskum neytendum stendur til boða.

Í framtíðarsýn matvælastefnunnar segir í g. lið; „*Framleiðsla er arðbær og tryggir byggðafestu og uppbyggingu þekkingar í samfélaginu.*“ Þessi liður er að sjálfsögðu sá grunnur sem þarf að tryggja svo að hægt sé að tala um fæðu- eða matvælaöryggi yfirleitt. Því er mikilvægt að stjórnvöld tryggi eðlilegt starfsumhverfi íslenskra bænda sem framleiða úrvalshráefni til frekari vinnslu hérlandis. Auðhumla svf. vill benda sérstaklega á að íslensk mjólkurframleiðsla stendur undir um 99% af fæðuframboði á mjólkurvörum á Íslandi samkvæmt nýlegri skýrslu Landbúnaðarháskóla Íslands um fæðuöryggi á Íslandi (Rit Lbhí nr. 139 frá árinu 2021) og unnin var að beiðni Kristjáns Þórs Júlíussonar, páverandi sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra. Mjólk og mjólkurvörur er næringarrík matvara sem inniheldur lífsnauðsynlegar aminosýrur, vítamín og snefilefni sem nauðsynlegt er að fá úr fæðu. Þá er Ísland í sérflakki þegar kemur að matvælaöryggi því íslenskur landbúnaður er þekktur fyrir afar litla notkun sýklalyfja í landbúnaði. Notkun sýklalyfja skiptir verulegu máli varðandi myndun sýklalyfjaónæmra baktería sem talin er ein helsta heilsufarsógn mannkyns um allan heim. Þá er rétt að nefna að öll mjólk sem framleidd er á Íslandi er gerilsneydd skv. reglugerð nr. 851/2012 en gerilsneyðing útrýmir öllum sjúkdómsvaldandi bakteríum sem mögulega gætu verið til staðar í mjólkinni. Þetta atriði, sem og stífar kröfur um heilbrigði og hreinlæti í öllu framleiðsluferlinu, tryggir öryggi íslenskra mjólkurafurða. Í ljósi ofanritaðs vill Auðhumla svf. leggja til að liður 4.1 verði umorðaður með eftirfarandi hætti; „*Stuðla að því að matvæli sem framleidd eru hér á landi séu áfram örugg og heilnæm.*“

Auðhumla svf. vill taka sérstaklega undir kafla 5 um „þarfir neytenda“. Liður 5.1 um að upplýsa neytendur um uppruna, innihald og kolefnisspor ættu að vera sjálfsagðar upplýsingar til neytenda í dag og með nútíma upplýsingatækni ætti þetta að vera einfalt mál. Í neytendakönnunum hefur ítrekað komið fram að þetta skiptir íslenska neytendur miklu máli. Ekki er nóg að slíkar upprunamerkingar nái eingöngu til matvöruverslana heldur ættu þær einnig að ná til stórnotenda, s.s. mótuneyta og

veitingahúsa. Einnig er eðlilegt að þarfir viðskiptavinanna og eftirspurn ráði vöruúrvali matvæla-fyrirtækja á hverjum tíma líkt og fram kemur í lið 5.2, enda státar Íslenskur mjólkuriðnaður af ótrúlegu vöruúrvali til að þjóna íslenskum matvörumarkaði sem best. „Jöfnuður, aðgengi að matvælum og hollusta í fyrirrúmi“ líkt og segir í lið 5.3 er sem stolinn texti úr stefnu Auðhumlu svf., svo vel fellur hann að gildum félagsins.

Að þessu sögðu vill Auðhumla svf. koma eftirfarandi ábendingum og vangaveltum við þessi drög þingsályktunartillögunnar á framfæri. Líkt og í framlögðum drögum að landbúnaðarstefnu stjórnvalda bera þau keim af óskalista eða óskhyggju þar sem ekki eru settir fram í stefnunni skilgreindir mælikvarðar eða viðmið sem Ísland á að miða sig við til að vita hvernig gangi að framfylgja stefnunni. Þá eru í tillögunni talsverðu púðri eytt í þætti eins og sjálfbærni, kolefnisspor og hringrásarhagkerfi sem eru dálítill tiskuhugtök í dag. Að sjálfsgöðu á íslensk matvælaframleiðsla að tala þátt í því að nýta af ábyrgð þær auðlindir sem við Íslendingar sem þjóð berum ábyrgð á, bæði einstaklingar og fyrirtæki. Alltaf má gera betur í því og aukin þekking og tækni mun hjálpa okkur fram á veginn í þessum efnun. Slík hugmyndafræði má þó ekki taka yfir og vera á kostnað fæðu- og matvælaöryggisins. Í því samhengi vill Auðhumla svf. sérstaklega nefna lið 3.2 í tillögunni þar sem segir; „Skoða með heildstæðum hætti samspil loftslagsmála og fæðuöryggis þar sem aukin innlend framleiðsla getur leitt til meiri losunar gróðurhúsategunda hér á landi“. Þetta er nokkuð sérstakur texti því ljóst má vera að til að tryggja fæðuöryggi þarf að framleiða matvæli. Ef það er ekki gert hér á landi með tilheyrandi kolefnisspori þarf einfaldlega að framleiða þessa vöru erlendis og flytja hana hingað til lands með tilheyrandi kolefnisspori, bæði við framleiðsluna og flutninginn. Það er engin skynsemi í því að minnka framleiðslu á matvöru hérlandis eingöngu vegna þess að það mögulega hækki kolefnisspor sem mælist á Íslandi. Kolefnissporið verður alltaf til einhversstaðar og mælist þá bara í því landi sem það verður til í. Megintakmarkið hlýtur að vera að minnka kolefnissporið á heimsvísu en ekki hugsa það þröngt á hvert land fyrir sig.

Að lokum vill Auðhumla svf. ítreka að það er fagnaðarefni að íslensk stjórnvöld ætli sér að leggja fram heildstæða matvælastefnu. Auðhumla svf. lítur á framlögð drög sem ágæta byrjun en fyrirhugaðar aðgerðaráætlanir sem ætlaðar eru til að hrinda stefnunni í framkvæmd munu þó ráða úrslitum um hvort það takist. Í því sambandi vill Auðhumla svf. ítreka mikilvægi þess að íslensk stjórnvöld hlusti á og taki tillit til þeirrar gagnrýni sem bændur og fulltrúar þeirra hafa til málanna að leggja.

Virðingarfyllt,
f.h. Auðhumlu svf.

Jóhannes Hr. Símonarson
framkvæmdastjóri